

ВІЛЬНЕ СЛОВО

XXII-ий РІК НОВОГО ВИДАННЯ /Н-р 7-8/квітень 2011 р./ ГАЗЕТА ЗАСНОВАНА 1949 р.

Культурно-просвітницький часопис Союзу українців Румунії

М. Шевченко

У номері:

- Дні культури в Клуж-Напоці ▶ стор. 2
- «Наш голос» (інтерв'ю) ▶ стор. 3
- До вивчання рідної мови ▶ стор. 4
- «Буковинський журнал» ▶ стор. 5
- Леся Українка в Буркуті ▶ стор. 6
- «Ти смереко, смереко...» ▶ стор. 7
- З піснею в душі ▶ стор. 8
- Малює сонце полотно небес ▶ стор. 9
- Розмовляймо правильно! ▶ стор. 10
- Про гарну людину ▶ стор. 11
- «На шляху життя» ▶ стор. 12
- За Дунаєм-Дунаєм... ▶ стор. 13
- Легенда про писанку ▶ стор. 14
- Великодні традиції в світі ▶ стор. 15
- Рів Андрія Великого ▶ стор. 16

Христос воскрес!
Воістину воскрес!

Дні слов'янської культури в Клуз-Напоці

Вже чотири роки підряд Кафедра слов'янської філології Клузького університету ім. Бабеша-Бойой проводить Дні слов'янської культури. Як це вже стало традицією, він мав і широку міжнародну присутність. Крім відомих румунських науковців, на цьому симпозіумі взяли участь їхні колеги з університетів України (з Києва, Чернівців та Ужгорода), Польщі, Казахстану. Починаючи з першого випуску, який відбувся в червні 2006 року, його організатори запропонували собі, щоб захід розгортався в двох напрямках – один – науковий, другий – культурний. Так було проведено і 4 випуск Днів слов'янської культури, який відбувся 8-9 квітня цього року.

Як і в будь-якій справі, важливо мати рішучість і бажання розпочати справу, але ще важливішим – його продовжувати. Хто ж розпочав, продовжував і підтримував розпочату університетом ініціативу? Про це згадав у своєму виступі проректор університету ім. Бабеша-Бойоя Тоадер Нікоара:

“Університет доклав зусиль підтримати всі заходи, які б відкрили заново співробітницькі наукові й культурні канали. Так сформувалася критична маса, яка може привести нас до

надзвичайних результатів. У цьому напрямку слід згадати діяльність Товариства славістів Румунії та інших структур, які завжди активно залучалися до проведення таких заходів”.

А декан філологічного факультету Корін Брага наголосив на інших аспектах такого роду заходів: “Для нас, крім наукового, дослідницького чи педагогічного аспекту таких заходів, можемо сказати, що вони являються невеликими чи великими нагодами для свята культури. Це невеликі свята багатомовності, багатокультурності, тому що ми, свого роду, є невеликою посудиною нової Європи, глобалізованого світу, в якому живемо, саме завдяки чисельним програмам мов, літератур та культур, з допомогою яких ми простягаємо нашим студентам і через наших студентів культурні містки до країн Європи та світу”.

“Той факт, що Дні слов'янської культури стали вже постійним заходом, – наголосив Іван Арделян, Голова Клузької філії СУР, – підкреслює те, що цей симпозіум, який являє собою діалог славістів на початку ХХІ століття, торкається цінних проблем, які цікавлять фахівців з галузі славістики. Союз українців Румунії підтримує і фінансово проведення таких заходів, які приносять користь у розвитку освіти і культури етносу українського народу”.

(Продовження на 12 стор.)

Людмила ДОРОШ

25 РОКІВ ВІД ЧОРНОБИЛЬСЬКОЇ КАТАСТРОФИ

Кожна річниця від Чорнобильської катастрофи проходить з болем і страхом у душі, адже її наслідки не закінчилися і на сьогодні після 25 років, вони продовжуються і будуть переслідувати населення України ще багато, багато років.

Сьогодні, у 25 річницю Чорнобильської катастрофи, ми повинні вшанувати пам'ять тих, що загинули під час цієї катастрофи, і тих, яким Бог допоміг вижити.

У ніч з 25 на 26 квітня 1986 р. сталась трагедія, яку було названо однією з найстрашніших катастроф ХХ ст., в історії людства.

Про Чорнобиль – невеличке містечко – ніхто не знав до цієї страшної катастрофи. Правда, є літописна згадка про Чорнобиль ще з 1193 р. Хоч деякі історики стверджують, що давня назва Чорнобиля – Стрежів. У ньому був замок, який 1473, або 1482 р., був зруйнований. В 1362 р. Чорнобиль захоплюють литовці. У ХVІ ст. замок був відбудований. Чорнобиль став повітовим центром. У 1552 р. Чорнобиль налічував 1372 жителів.

З 1569 р., після Люблінської унії, місто перейшло під владу Польщі. Під проводом Богдана Хмельницького чорнобильці виступили проти польських гнобителів, на захист Києва від нападу литовців 1649 р.

З 1793 р. місто ввійшло до складу Київської губернії. У 1845 р. Чорнобиль почав розвиватися, з'явилися перші заводи. У 1900 р. Чорнобиль налічує 16.740 жителів.

ЧАЕС почали будувати 1970 р. Перший турбореактор 1-го енергоблоку пущено в дію 26 вересня 1977 р.; другий – 21 грудня 1978; третій – 3 грудня 1981 р., а четвертий – 31 грудня 1983 р.

25 квітня 1986 р. на 4-му енергоблоці ЧАЕС проводилися ряд випробувань, по закінченні яких планувалось вимкнути реактор, але о 14 годині надійшла вказівка продовжувати роботу реактора. Лише вночі енергетики дістали дозвіл вимкнути енергоблок.

О 1 годині 23 хв., під час вимкнення реактора, стався страшний вибух.

Першими про нещастя довідалися пожежники, які пішли назустріч радіаціям, назустріч смерті, щоб не допустити ще більшої трагедії.

Про трагедію на ЧАЕС радянські мас-медія мовчали, люди гуляли на природі, брали участь у першотравневих демонстраціях, брали участь у Велогонці Миру 6 травня.

Першими про катастрофу на Чорнобилі заговорили шведські вчені, які зареєстрували підвищення рівня радіації.

Результатом катастрофи було евакуювання десятків сіл з 30-ти кілометрової зони.

Хоч 1991 р. Верховна Рада України прийняла Постанову про закриття ЧАЕС до 1993 р., через енергетичну кризу експлуатацію станції було продовжено аж до 2000 р.

Треба нагадати, що Україна одержала значну допомогу і підтримку від ООН і її членів-держав, а Генеральна Асамблея ухвалює (кожні два роки) спеціальну резолюцію, закликаючи міжнародну спільноту прийти з допомогою для ліквідації наслідків катастрофи ЧАЕС.

Цього року, коли минає 25 літ від Чорнобильської катастрофи, постала і катастрофа на японській «Фукусіма-1», після землетрусу і цунамі з 11 березня ц.р. Японія зіткнулася з тим же нещастям, невизначеним майбутнім, як і Україна. Хай Бог допоможе в цей трудний час такій стражданій Японії після нескінченних землетрусів.

У Києві 19-22 квітня ц.р. пройшов «Київський саміт з питань безпечного та інноваційного використання ядерної енергії» і міжнародна науково-практична конференція «Двадцять п'ять років Чорнобильської катастрофи. Безпека майбутнього» з участю Генерального секретаря ООН Пан Гі Муна.

Підготувала І.П.-К.

◆ Інтерв'ю з Іриною МОЙСЕЙ – головним редактором українського літературно-культурного журналу «Наш голос»

«НАШ ГОЛОС» Є «ДЗЕРКАЛОМ» УКРАЇНСЬКОЇ ЛІТЕРАТУРИ В РУМУНІЇ

Минулого року літературно-культурний журнал «Наш голос» сповнив 20 років від заснування, а нещодавно, у лютому ц.р., вийшло у світ його ювілейне 200-те число. Листаючи сторінки журналу, ми захоплюємося цікавими матеріалами, серед яких літературно-критичні, оглядові статті, авторські поезія і проза, переклади, фольклор і його дослідження тощо. Але читач, мабуть, не завжди задумується, скільки праці всього редакційного колективу в них укладено. Тож про ті чи інші аспекти роботи над журналом попросимо розповісти головного редактора «Нашого голосу» Ірину Мойсей.

– І так, пані Ірино Мойсей, чи не могли б ви коротко розповісти про історію журналу?

– Журнал «Наш голос» був заснований при Спільноті письменників Румунії. Перше його число побачило світ в липні 1990 року. Звичайно, тут треба згадати, що були і передтечі, як «Літературний додаток» (координатор – Іван Ковач) часопису «Новий вік» (сьогодні «Вільне слово»), започаткований у 70-х роках, а згодом, у 80-х, «Обрії», у світ вийшло 10 його випусків (координатор – Микола Корсюк), і обидва свою важливу роль зіграли, особливо перший, «Літературний додаток», який проіснував 10 років і став не тільки наслідком підйому української літератури в Румунії, а й послужив імпульсом до її подальшого висхідного розвитку. Таким чином на 1990 рік український літературний процес в Румунії був досить активним, і до цього часу 31 український письменник став членом Спільноти письменників Румунії. Тож заснування українського часопису літературного профілю стало необхідністю.

Першим головним редактором «Нашого голосу» був Михайло Михайлюк, відомий письменник і критик, його заступником – Євген Мигайчук, письменник і добрий знавець редакторської справи (який, мушу зізнатися, був і моїм першим учителем та наставником у цій галузі), а відповідальним секретарем – Микола Корсюк, не менш відомий письменник і літературознавець.

На жаль, як це часто трапляється в нашому світі, з часом у Спільноті забракло коштів на видання нашого літературного журналу. Так, у 1991 році вийшли у світ 4 числа «Нашого голосу», в 1992 – лише 2, а вже в 1993 році журнал перейшов під егіду Союзу українців Румунії.

Відтоді і досьогодні «Наш голос», як, мабуть, і кожне видання в цьому світі, зазнавав і злетів, і падінь, його редакційний склад також змінювався, наприклад, ще з 1991 і до 1998 посаду головного редактора займав Микола Корсюк. Також змінювався і його естетичний вигляд; так, починаючи з 100 числа, був змінений і формат часопису на журнальний для зручності читання і збирання його в колекції.

– Поясніть композицію журналу і етапи редакційної роботи.

– Структура «Нашого голосу», в певній мірі, гнучка, від числа до числа вона може змінюватися, і, беручи до уваги фахову і жанрову різноманітність, охоплену всього лише на 40-48 сторінках, це, гадаю, нормально. Взагалі, журнал містить кілька умовних розділів. Це літературознавство і критика, художня література, фольклор і його дослідження. Постійними є рубрики «Дитячі сторінки» (література для дітей) і «Смійтесь на здоров'я» (гумор). Кількома роками тому була відкрита рубрика «Сміються, плачуть солов'ї...» (літературні портрети українських поетів), яку веде відомий письменник Іван Ковач.

Коли ж готується до друку число з чітко окресленою тематикою, структура журналу міняється, і матеріали групуються вже за іншим принципом, – тематичним. Також бувають відхилення від основної структури, коли між матеріалами існує тісний зв'язок, коли, наприклад, подаються літературно-критичні статті чи есе про того чи іншого письменника і добірка його творів як, свого роду, «ілюстративний» матеріал. Це щодо структури в загальних рисах, бо, попри сказане, існує ще багато нюансів та аспектів, які враховуються при підготовці журналу до друку.

Про етапи редакційної роботи, теж лише в загальних рисах, можу сказати, що вони мало чим відрізняються від загальноприйнятих майже в усіх періодичних виданнях. Починається підготовка числа з відбору матеріалу для друку. З цієї точки зору всі матеріали, які надходять до редакції, можна поділити на три групи: 1) придатні для друку в поданому вигляді (зрозуміло, після всіх редакційно-видавничих процесів тут не обходиться без коректури); 2) не придатні до друку (на жаль, трапляються і такі); 3) придатні для друку за умови доопрацювання (такі матеріали зустрічаються найчастіше). Далі слідує етап редагування літературного, наукового і фахового, художнього, технічного. Чи не найскладнішим і найвідповідальнішим з них є літературне редагування. На цьому етапі, у нашому випадку, над рукописами працюємо цілим редакційним колективом, займаючись поліпшенням композиції, стилю, орфографії, пунктуації і т.д. Велику роль на цьому етапі відіграють глибокі знання у галузі літератури й фольклору та величезний досвід нашого редактора проф. Івана Ребошапки, письменницький хист і художній смак секретаря редакції Михайла Трайсти. Далі слідує коректура, макетування, підбір ілюстративного матеріалу, сторінкування, художнє оформлення, знову коректури і кінцева ревізія.

Ось така редакційна праця. Звучить невідгадливо, але, як каже народна мудрість: «Легко сказати, та важко зв'язати».

– Скажіть, будь ласка, чим відрізняється «Наш голос» від інших українських періодичних видань такого профілю в Україні і діаспорі, чи є в нього своя специфіка?

– Звичайно, є. І, в першу чергу особливість «Нашого голосу» полягає в тому, що він відображає, краще сказати, є «дзеркалом» української літератури в Румунії, яка сама по собі є особливим феноменом в історії світової української літератури. (Так сказав Іван Драч – Н.р.). Якщо розглядати саме в такому аспекті наш журнал, то тут, мабуть, можна написати цілу науково-дослідницьку працю, над чим, як мені відомо, і працюють в Чернівецькому університеті. Сподіваємося, що невдовзі будемо мати можливість ознайомитися з цією роботою.

– Коли почали приймати перші відгуки щодо цінності журналу?

– Відгуки надходили ще до мого приходу в редакцію «Нашого голосу» в 1998 році, з декількома з них я мала можливість ознайомитися з приватної переписки Степана Ткачука, тодішнього голови СУР, і з його друзями і побратимами по перу, здебільше із західної української діаспори. Пізніше також надходили листи з похвальними оцінками на адресу журналу, як, наприклад, від Павла Руденка із журналу «Літературний Чернігів» (Україна), Ігоря Качуровського (Німеччина) та інших. Гарно оцінений журнал і кийськими, львівськими, чернівецькими фахівцями літературно-дослідницької галузі, та майже всюди, куди наш журнал потрапив. І тут не можна оминати однієї проблеми. Степан Ткачук особливо дбав про розповсюдження не лише «Нашого голосу», а й всієї періодики та книг, які виходили під егідою СУР, як в Україні, так і по всьому світу, де є українська діаспора. Сьогодні в цьому плані похвалитися нам нічим, відповідно, й відгуків менше. Трапляється, що хтось кудись у поїздку прихопить кілька примірників наших видань, але це трапляється випадково, спорадично.

Натомість від наших колег з інших редакцій сурівської періодики, справжніх фахівців своєї справи, відгуки є постійно, деколи похвальні, інколи критичні. Стараємось дослухатись до їхніх порад.

(Продовження на 16 стор.)

Інтерв'ю провів
Роман ПЕТРАШУК

До поліпшення вивчення української мови – як рідної – у загальноосвітніх закладах з румунською мовою викладання

Навчання української мови в сучасній школі має бути орієнтоване на життєві потреби учнів, допомагати їм упоратися з реальними проблемами, які пов'язані з користуванням мовою. Це особливо актуально для учнів, які вчаться у загальноосвітніх навчальних закладах з румунською мовою навчання, а україномовне середовище користується не літературною українською мовою, а переважно діалектними говірками.

Для захисту прав, задоволення освітніх потреб національних меншин у нашій державі створена мережа дошкільних і загальноосвітніх навчальних закладів з румунською мовою навчання, в яких українська мова викладається як рідна мова 3-4 години тижнево у 1-8-их класах та одну годину історії і традицій української меншини у 6-у та 8-у класах. Вона відповідає національному складу населення, чинному законодавству Румунії і міжнародним нормам.

Так, на території Румунії функціонує 94 навчальних закладів з румунською мовою навчання, в яких українська мова викладається як рідна мова, де навчається 2849 учнів у 1-4-тих класах і 3237 учнів у 5-8-их класах. Крім загальноосвітніх навчальних закладів з румунською мовою навчання, в яких українська мова викладається як рідна мова, є такі, в яких викладання ведеться на українській мові. З них: групи дошкільних навчальних закладів, де навчається 762 дітей, 11 класів, де навчається 130 дітей та один ліцей з українською мовою навчання, тобто ліцей імені Тараса Шевченка у м. Сігеу Мармаціей, де навчається 248 учнів. Також на території Румунії функціонує 6 навчальних закладів, в яких навчання ведеться на українській та румунській мовах, де навчається 271 учень.

В усіх цих загальноосвітніх навчальних закладах українська мова вивчається як материнська, рідна мова. Рідна мова є обов'язковим компонентом базового змісту освіти національних меншин в Румунії, окремим навчальним предметом.

На час запровадження вивчення української мови в загальноосвітніх навчальних закладах із румунською мовою навчання було і залишилося чимало проблем, пов'язаних насамперед із відсутністю належного навчально-методичного забезпечення, створеної науковцями спеціальної методики викладання, яка б розробила лінгводидактичні принципи, методи навчання та інтерактивні технології.

Згідно з нормативними документами міністерства, головним є розробка нових навчальних програм з рідної української мови для загальноосвітніх навчальних закладів. Над створенням програм, підручників, методичних та інших посібників для вивчення української мови та літератури потрібно насамперед створити авторські колективи і залучити спеціалістів, в яких є знання і досвід щодо цієї справи, як пані проф. Юлія Арделян та пан проф. Іван Ребошапка. Згідно з нормативними документами Міністерства освіти, нові програми мають бути спрямовані на реалізацію сучасних підходів до мовної освіти, нових пріоритетів, критеріїв. Головним при укладанні програм має бути орієнтація на задоволення потреб і культурних запитів особистості, пов'язаних із практичною діяльністю, духовним життям, комунікативними інтересами.

Навчальний матеріал підручників з української мови та літератури для загальноосвітніх навчальних закладів із румунською мовою навчання має бути укладений по-новому, так, щоб учитель мав можливість на кожному уроці реалізувати закладені

в програмі взаємопов'язані змістові лінії, усі види мовленнєвої діяльності, здійснювати міжпредметні зв'язки, проводити словникову роботу, порівнювати мовні явища в рідній та румунській мовах. Потрібно приділити увагу розвитку мовлення та вправам на переклад.

Шляхи вирішення проблем щодо вивчення української мови та літератури у загальноосвітніх навчальних закладах із румунською мовою навчання обговорювались на засіданнях методичних об'єднань (гуртків з української мови), круглих столів, відкритих уроків, де приймалися конкретні рішення,

Перший ряд: друга зліва-направо Ельвіра Кодря

рекомендації для поліпшення вивчення української мови та літератури. За останні два роки було видано на кошти Союзу українців Румунії робочий зошит для першого класу, складений проф. української мови Ельвірою Кодря.

За останні роки поліпшено кадрове забезпечення для навчання української мови й літератури та історії і традицій української меншини у загальноосвітніх навчальних закладах із румунською мовою навчання. У зазначених закладах ці предмети викладають близько 90% фахівців. Інші – це, головним чином, вчителі початкових класів, які не були забезпечені роботою за спеціальністю.

Учителі української мови та літератури удосконалюють свою кваліфікацію на базі Будинку вчителя у м. Бая Маре, на базі філологічного факультету Бухарестського Університету та на базі вищих навчальних закладів України, де щороку організуються курси підвищення кваліфікації для вчителів української мови та літератури з Румунії.

У цьому навчальному році вчителі української мови та літератури загальноосвітніх шкіл та ліцеїв Румунії мали можливість взяти участь у двох сесіях стажування на базі навчальних закладів в Україні.

Перша сесія стажування відбулася з 1 по 15 вересня 2010 р. в Івано-Франківському обласному інституті післядипломної педагогічної освіти та на базі навчальних закладів Івано-Франківської області. Ініціатором цього заходу була авторка цього матеріалу, яка звернулася з проханням сприяти в організації курсів для підвищення кваліфікації вчителів української мови та літератури румунських загальноосвітніх шкіл повіту Марамуреш до пана Вишиванюка М.В., голови Івано-Франківської обласної державної адміністрації, з якою співпрацює Марамороська повітова рада.

Члени делегації викладачів української мови з Румунії, які проходили курси стажування для вчителів української мови і літератури на базі Івано-Франківського обласного інституту післядипломної педагогічної освіти та на базі навчальних закладів

Івано-Франківської області, висловлюють велику подяку за сприяння у організації та проведенні науково-методологічної діяльності. Івано-Франківська обласна державна адміністрація забезпечила їм цікаві лекційні курси, екскурсійну програму, відвідування шкіл, зустріч з керівництвом, викладачами та студентами філологічного факультету, зустріч з керівництвом Головного управління освіти і науки облдержадміністрації, заходи які дуже сподобалися всім членам делегації. Також всі члени делегації отримали в подарунок чимало методичної літератури, словники, посібники, підручники, методики та інші.

Друга сесія стажування в Україні для вчителів української мови та літератури румунських загальноосвітніх шкіл була організована Посольством України в Румунії в результаті докладених зусиль його Першим секретарем паном Василем Заболотнюком та Дирекцією освіти мовами національних меншин Міністерства виховання, досліджень, молоді та спорту Румунії, на підставі виконання положень ст.2 Протоколу про співробітництво у галузі освіти між Міністерством освіти і науки України та Міністерством освіти, досліджень та інновацій Румунії на 2008-2009, 2009-2010, 2010-2011 навчальні роки.

Міністерство освіти і науки України розглянуло звернення радника Дирекції освіти мовами національних меншин Міністерства виховання, досліджень, молоді та спорту Румунії щодо сприяння в організації стажування в Україні для вчителів української мови та літератури румунських загальноосвітніх шкіл (всього 15 осіб) та запропонувало провести його у період з 31 січня по 5 лютого 2011 року на базі навчальних закладів Львівської області.

Українська сторона забезпечила проживання, харчування та культурну програму членів групи, а СУР оплатив дорогу учасникам стажування після оформлення необхідної документації. Всі члени делегації підкреслюють, що відчували справжню турботу до себе: відвідування шкіл та спостереження на відкритих уроках української мови та літератури, вдале розміщення для мешкання, добре харчування та цікаві розважальні заходи, пішохідна екскурсія по місту Львів, зустріч з першим заступником голови облдержадміністрації паном Мироном Янківим та керівництвом Головного управління освіти і науки облдержадміністрації; з паном Михайлом Брегіном – начальником Головного управління освіти і науки облдержадміністрації та з пані Богданою Біляк – заступником начальника Головного управління освіти і науки облдержадміністрації. Завдяки цим людям, кожний день був насичений та яскравий, а фінальна зустріч у залі засідань облдержадміністрації, підведення підсумків та вручення сертифікатів про закінчення курсів запам'яталося всім учасникам.

Сьогодні і завтра є добра нагода в ході Столерантної співпраці визначити важливі напрямки поліпшення вивчення української мови та літератури у загальноосвітніх навчальних закладах із румунською мовою вивчення та шляхи їх реалізації.

Забезпечення мовних прав осіб, що належать до національних меншин, сприяння захисту їхніх мов не означає, що це перешкоджає вивченню державної (офіційної) мови, а навпаки, сприяє збереженню в Румунії мовнокультурного розмаїття.

Ельвіра КОДРЯ,
радник у Міністерстві виховання,
досліджень, молоді та спорту Румунії

Володимир АНТОФІЙЧУК

«ЗНАЙТИ СЕБЕ У ТОМУ КРАЇ, ДЕ УКРАЇНСТВО В ГАРНІЙ ЗГОДІ»

(Штрихи до огляду сучасної української літератури Румунії)

□ Під такою загальною назвою в рубриці «Чуєш, брате мій» Чернівецького громадсько-політичного, літературно-мистецького і науково-освітнього часопису «Буковинський журнал», н-р 1 за 2011 р., головний редактор якого – видатний український поет Мирослав Лазарук, професор д-р Чернівецького університету Володимир Антофійчук опублікував обширний огляд сучасної української літератури Румунії, в якому, зокрема, зазначив: «Сучасна українська література Румунії представлена кількома десятками поетів і прозаїків, із творчістю яких у певній послідовності, швидше випадковій, ніж тій, що визначається відповідними науковими канонами, – хочеться познайомити читачів «Буковинського журналу». У сьогоднішньому числі – Михайло Михайлюк, Іван Ковач і Микола Корсюк».

(Сподіваємось, що «Наш голос» опублікує на своїх сторінках повністю матеріал проф. В. Антофійчука).

Про поета Івана Ковача визначний історик української літератури та її глибокий коментатор написав:

Іван Ковач (нар. 1946 року) окремою книжкою дебютував у 1972 р. Перша його збірка «Поезії», на думку критиків, стала переломним явищем в українській літературі Румунії, засвідчивши її перехід від традиційного до модерного письма, сходження на новий рівень найновіших мистецьких віянь у загальнорумунському та материковому українському контексті. Цю особливість підтвердили і наступні збірки - «Рівнодення» (1975), «Зав'язь» (1978), «Диво» (1981) та ін. Внутрішній світ, експресію думки і високу естетику поезії Івана Ковача організують несподівані метафори й порівняння, засновані на оригінальному сприйнятті світу в дивовижних картинах-образах: «половіс жмут акацій, наче сум», «три берізки вигинають при дорозі вечір», «медом висвітлився гай», «на скалки розпалася ніч», «гунає місяць об скло твоїх віч», «клени скрегоцуть болінням вогню», «дикий півень висить на місяці кров'ю». Поезії Івана Ковача

притаманні інтелектуальне начало, конденсація художньої думки, вивіщення над логікою та емпіричною реальністю, шукання виражальних засобів у підсвідомому прояві. Ці та інші прикметні риси стилю поета відбилися у чудовому вірші «На дзвіниці» із збірки «Зав'язь», який чарує експресією вислову та загадковістю сюрреалістичних образів: «На дзвіниці висів місяць - / без умов, / сови випили той місяць, / наче кров. / А об небо бився сокіл, / мов огонь, / а той сокіл був не сокіл, - / кулі грань. / Ой, чом гори нависають, / наче сни, / чом, ой, пацу сонця крають / солов'ї? / Чом роса в повіки летиться / лоскотом? / Чом з грудей брунькує-тчеться / явором?».

Особливістю поетичного світу Івана Ковача є його постійний, безупинний рух, змінність, розвиток. Це поет, який не створює власних традицій, не знає самоповторів, постійно йде до неосяжних обривів досконалості. У його творчість

останнього десятиліття потужним струменем увірвалися молитовні інтонації. Особливо це показово для його найновішої книжки «Потойбіч рубінових небес» (2009), яку журнал репрезентує добіркою віршів.

Молитовна забарвленість поезії Івана Ковача йде від суто містичного почуття, безмежного благоговіння перед величчю Творця, щирого прагнення наблизитися до осягнення Його краси й гармонії...

Іван КОВАЧ

Змальовані кров'ю калини

Нічого, нічого,
нічого! -

лиш зойки
довкола в долині.

І берега жили
сумного,

змальовані
кров'ю калини...

Крайнебо вдалині

Весна прийшла
на білому коні,
травневих слів
навіяла у груди, -
тому крайнебо
кличе вдалині,
тому воно зове
у всі-усюди.

Зрослися зорі
в ружу навіки,
щоб вік міцнів
на скронях континентів,
душа проймалась

жолобом ріки
у кожну хвилину,
в кожний політ ментів...

Не хвиля вітру в шибу

Українська доле-днино,
повік так, тож і нині,
всім навстіж відкриваєш,
до себе добрих звеш.

Кларнетний розквіт краю
дола пороги сині,
вовік твоїм будь сином
для мене честю є.

Скажу відверто, чесно:
любов моя до тебе
не хвиля вітру в шибу,
не марна гучність слів.

Увічнюю в тобі я
себе я, українця,
й руками обнімаю
прийдешність твоїх днів...

Іде травами травень

Ходить травень травами,
гей, під руку з весною,

підібгавши рукави
по-легінськи.

Ходить травень бруківкою,
гей, під руку з склепінням.

З кучерявим серцем
українця.

Ходить травень континентами,
гей, такий щиросердий!

Серед вулиць йде мрійливо, -
іде травами травень...

Небезрадісний дах

Господи, дай їм утіхи,
тим, що відсутні,
мов страх,
дай їм укління
і стріхи
та безрадісний дах.

«Ой, лю-лю-люлиці,
шовковії вервиці,
а золотії бильця!
Колисала мати сина,
свого чорнобривця».

Бук-красень

Бук-красень бентежний
прокинувся в лісі
й зловив на собі
мій втішений погляд...

Панікує бук-красень,
молодий та достойний,
мовби останній,
мовби сфотографований.

Зашкіряться смерті
він завтра-позавтра,
й полетить, мов лелека,
в далеке-далеке...

Ще осінь, наче мідь

Ще осінь, наче мідь,
ще осінь, ще вона,
бо небо вочевидь
зника у дні без dna.

Ще осінь серед нас,
немов серед Землі, -
на плечі вона час
пальтом кладе й жалі.

Ще осінь, ще вона -
весілля моїх ран,
ізгіркла і сумна
сорочка сповідань...

Ще осінь закипить
ключами журавлів,
в мені ще защемить
вона дверима слів...

ДО 110-річчя ПЕРЕБУВАННЯ ЛЕСІ УКРАЇНКИ НА ГУЦУЛЬЩИНІ

ТРИДЦЯТЬ СІМ ДНІВ У БУРКУТІ РАЗОМ ІЗ КЛИМЕНТОМ КВІТКОЮ

(Продовження з попереднього числа)

Наприкінці червня Леся повертається до Чернівців, де до неї приєднується майбутній фольклорист та музикознавець Климент Квітка, і вони разом продовжують подорож Гуцульщиною. З 13 по 21 липня Леся з Климентом гостюють у Вишніці в Анни Москви, де очікують звістку з Буркута (багату на мінеральні води околицю нинішнього Верховинського району Іванофранківщини) про наявність вільних місць у «Закладі купелевому» – туристично-лікувальному закладі, який функціонував на той час у цьому гірському куточку Гуцульщини. Ще перебуваючи у Чернівцях, Леся пише до рідних про намір побувати в Буркуті: «Тут мені радять одне місце в руській Буковині (це за Вишніцею, близько Чорногори), високо на 1000 метрів над рівнем моря, не город, не містечко, і навіть не село, а так собі, «колонія» для літніх мешканців».

По дорозі до цієї «літньої колонії» Леся мала дві доволі приємні зупинки: перша у Яворові, де приживала родина Окуневських. З піаністкою Ольгою Окуневською Леся познайомилася ще у Києві, коли Ольга навчалася у композитора Миколи Лисенка; друга – у криворівнянського священника О. Волянського. Про свою подорож до Буркута і враження від неї поетеса пише 1 серпня до О. Кобилянської: «В Косові комусь не дуже сподобалось, а в Яворові дуже, якось там

дуже симпатично і мило». Переночувавши в Окуневських, подорожуючі подалися далі, до Криворівні: «Там нас приймали Волинські теж дуже добре, та ще й потім дали до Буркута цілу пачку книжок, переважно етнографічних. Натурально, бачили ми там Франків і Гнатюків».

Дальше Квітка з Лесею зупинилися в Жаб'єму (тепер село міського типу Верховини) та Зеленому і, нарешті, дійшли до

Буркут

Буркута. Тут Леся, завдяки цілющим властивостям буркутської води та сприятливим умовам кліматичним і побутовим, за короткий час значно зміцнює свій стан здоров'я. Тридцять сім днів, які поетеса провела у Буркуті, минули у щоденних прогулянках, лікувальних процедурах, мандрівках на полонини. Разом із

Климентом грали на фортепіано. З 1 по 5 серпня в гості до Лесі приїздив Іван Франко.

Після того, як більшість «лікувальників» покинули Буркут, Леся змогла трохи часу приділити творчій справі.

31 серпня, коли в горах почало холодніти, Квітка та Леся Українка покинули Буркут. Переїзд не був легким. Через несприятливі погодні умови поетеса пробула 10 днів в буковинському селі Довгополі, де їх гарно прийняв священник Іван Попель – активний громадський діяч. Тут вона ще раз зустрічається з Іваном Франком. Також користується бібліотекою священника, яка, за словами Лесі, була дуже багатою.

Після перебування у Довгополі поетеса ще на кілька днів повернула до Вишніці, і на цьому її гуцульська одіссея закінчилась.

Літні дні 1901 р. залишили у душі Лесі Українки незабутні враження, і недаремно в листі до матері з Києва 14 жовтня вона говорить: «Приїзди, то розкажу тобі про всі дива Божі».

Ці відомості про перебування Лесі на Гуцульщині читачі детально можуть знайти у повісті Степана Пушика «Карпатське літо» у книзі «Дараби пливуть у легенду» та значна частина повісті Миколи Олійника «Одержима». Та найкращим документально-художнім матеріалом про це є листи та інші зв'язки між Лесею Українкою та Ольгою Кобилянською (Чернівці, «Музей О. Кобилянської»), звідки я назбирав ці інформації.

Юрій ЧИГА

Добре бути суворим, та краще бути добрим, а ще краще – бути справедливим...

Історичний шлях людства показує, що в основі кожного суспільства завжди лежала певна мораль, якою керували люди. Що мораль має історичний характер – це знаємо, але відоме й те, що основні принципи моралі залишилися протягом віків: не вкради, не вбий, не свідчи фальшиво і т.д., які дійшли до нас, як заповіді, записані на таблиці Мойсея з уст Господніх. Всі десять заповідей містять глибоку людяність, любов до людини, що вимагає високий рівень терпеливості, пошану до особи і повагу до її гідності.

Гуманізм – це система цінних орієнтацій, в центрі яких лежить визнання людини людини як вищої цінності. Людина повинна розглядатися як вища мета суспільного розвитку, у процесі якого забезпечується створення необхідних умов для певної реалізації всіх її потенцій, щоб кожна людина могла стати повноцінною, вільною, самодіяльною істотою.

Хоча ці принципи встановлені віками, але в багатьох країнах ще далеко нереальні, в тому числі і в нас.

Не можна не спостерігати, що, замість поваги до людини, в нас дуже поширюється зневага до елементарних потреб людини, ненависть, наклеп і т.д.

Людина родиться для того, щоб творити добро, тому це треба брати до уваги й не минати байдуже повз нещасних, скривджених долею, іноді знищених такою своєю рукою, як це в народі говориться, своїм же дурним розумом.

Платон про людяність говорить так: «Здобуваючи щастя для інших, ми здобуваємо його для себе».

Гуманний завжди виручить й допоможе; шкода, що людяних стає все менше і менше, натомість зростає звірачий егоїзм, який осліплює людину, яка, здобуваючи (набуваючи) матеріальне добро, дико нищить всіх навколо себе. Заради грошей й статку вбивають, нищать, крадуть, забуваючи те, що кожна людина – боготвірний феномен, який не треба нищити ненавистю, страхом і злом.

Людяність не появляється сама від себе, її треба виховувати й (само)виховувати. Велику роль відіграє тут сім'я, шкільна система і все суспільство. Людяність виробляється протягом всього життя, тому в старших вона повинна б виявлятися найяскравіше і повсякчас у ставленні до інших, до природи, тварин, чи місцевості, в якій проживає, і то ділом, бо «не можна будувати словом, а те саме руйнувати ділом», як вчить нас перворозум Гр. Сковорода. А в Біблії знаходимо багато повчань відносно людяності: «Чини добро другові й, скільки спромога, простягай йому руку і давай»; (Сирах 14/13), «Добродійство бережи, як зіницю ока». Мудреці нагадують нам, що людина короткотривала чи багата, чи бідна, тому учать нас: «Хоча б ти й муки тяжкі потерпів,/ А брата свого не любиш,/ То все ж ти на вічне життя недоспів./ Лиш дармо дочасне загубиш» (І. Франко).

Бути людяним – це значить розуміти й те, що не всі люди

стають визначними, але кожна людина може стати цінною, поважною. А скільки на світі було і, на жаль, ще є антигуманних устроїв, що сама думка про них наводить страх! В першу чергу треба цінити тих, що не зреклися людяності після всіх життєвих успіхів, – вони служать для нас добрим прикладом, а в першу чергу ті, що простили своїм катам, своїм гонителям. Хоча признаємо, що часто добрим, людяним жити нелегко. Народна пословиця учить нас: «Добре бути суворим, та краще бути добрим, а ще краще бути справедливим». Такі люди не прагнуть визначатися серед громади, вони вмійють творити, неважливо що, але все, що вони роблять, є добром, цінують людину і вірять у її щастя, не байдуже проходять повз скривджених.

У критичних ситуаціях тварини вчать нас людяності. Увесь світ плакав, як після трагедії в Японії собаки віддано чекали на повернення своїх господарів. А один песик, голодний, замучений, не покидав свого пораненого чотириноного друга.

Людяність – це те, що тільки й робить людину людиною.

Василь АРДЕЛЯН

Дорогою життя з піснею в душі

«Тут, у Клузі, у нас багато видатних українців», – згадував в одній з наших розмов проф. Іван Арделян – голова Клузької філії Союзу українців Румунії. Одним з них є, безперечно, Юрій Паращинець – випускник Клузької консерваторії, колишній викладач в Музичній школі м. Бая Марє, композитор, диригент Баямарського ансамблю. Крім цього, і основоположник Союзу українців Мараморощини.

На початку дізнаємося про дитинство Юрія Паращинець, яке було гарним, сонячним, співучим. Народився 19 квітня 1942 року в селі Ремети. Ще починаючи з 4,5 років, він почав читати старослов'янською мовою, тому що його батько був крилосником і з любов'ю приступав до Божого дому і там співав, маючи дуже гарний голос тенора. Він брав із собою до церкви і малого Юрія і всю сім'ю. А ще Юрій Паращинець з теплом згадує, як завзято працював із батьком (а роботи ж в селі вистачає!) і в той же час разом співали церковні пісні. Ось з якою основою він закінчив семирічку в Реметах. Його клас був першим випуском української школи, де учні вчилися всіх предметів на українській мові, крім румунської мови. Потім йому вдалося вступити в український лицей імені Тараса Шевченка в Сігеті, де він добре вчиться, через що його класний керівник Панас Новосівський порадить, щоб він у своєму проханні до Міністерства освіти просив вступити в консерваторію. Так він і зробив, хоча й не мав музичного виховання, і навіть не вчився в художній школі.

І йому вдалося вступити до Консерваторії імені Георге Діми з м. Клуж-Напока на педагогічно-диригентський композиторський відділ, де в перші роки йому прийшлося налягти на підручники, аби наздогнати своїх колег, які вже мали солідну музичну основу. Але він мав талант, завдяки якому йому вдалося наверстати упущене і зарекомендувати себе талановитим студентом. Його помітив викладач та відомий композитор Тудор Жарда, який, можна б сказати, став його наставником і порадиником, тому що часто вони розмовляли про проблеми молодого Юрія, і викладач радив й підказував йому шлях до досягнення поставлених цілей.

Після закінчення консерваторії Юрію Паращинець дуже пригодилися навички, здобуті у шкільному драмгуртку, яким керувала відома вчителька української мови Оріся Хортик. З усмішкою на устах композитор пригадує, що за це він отримав диплом режисера, але ота підліткова гра, та позакласна діяльність пізніше йому дуже пригодилася, тому що все його життя він – як вчитель музики й диригент – займався не тільки педагогічними, диригентськими й композиторськими проблемами, а й повинен був розв'язувати різні, так би мовити, режисерські проблеми, задумувати сценарії для його концертів, бо саме він займався всім цим, аби бути упевненим в тому, що все відбудеться на якнайвищому рівні.

І так як Юрій Паращинець вчився на основі стипендії, наданої Марамороським повітом, по закінченню свого навчання він повернувся в повіт. Так він починає працювати в Баямарській музичній восьмирічці, змушений справитися з численними проблемами, як брак підручників, робота з малими дітьми, мішані групи. Так він навчився бути винахідливим і знаходити педагогічний підхід до дітей, розвивати їхнє музичне мислення, а це і стало початком його композиторської діяльності, яка розпочалася в перші роки його праці в музичній школі і триває й дотепер.

Про це Юрій Паращинець згадує так: «Що мене привело до такої цікавої композиційної

роботи, – це те, що я перетворював партитури із чотириголосного мішаного хору на партитури для триголосного однорідного хору. Я перетворював пісні для ансамблю, створюючи новий репертуар. Що мене змусило писати, – це забезпечення репертуару для хору. Мені треба було багато матеріалів, я кожного року співав інший матеріал і не повторював пісні ніколи».

Я запитала Юрія Паращинець, чи вдалося йому в ті часи об'єднати і видати свої композиторські досягнення: «Я мріяв скласти докторат і для того почав готувати цікаву роботу, котра і на сьогодні ще не закінчена – “Український фольклор Мараморощини”, для якої я зібрав українські пісні з кожного села з Мараморощини і хотів зробити з цього дисертацію».

Через ряд проблем робота так і не була закінчена, тому молодий випускник консерваторії сконцентрує свої зусилля на диригентській та композиторській діяльності

для хору музичної школи. Ознайомлюючи дітей з культурами інших народів, він неодноразово спинявся і на українській культурі і пропонував дитячому хору, серед якого не було жодного українця, вивчати й українські пісні: «Я їм співав на уроках одне-інше. Кажу, якщо ми ідемо до Реміт з концертом, було б гарно заспівати щось і по українському, ні? Бо Ремети, будучи українським селом, радувалося б, якби ви заспівали по-українському, хоч ви і не знаєте мови, я вас навчу. І я їм писав румунськими буквами український текст, навчив вимовляти слова. Із моїм шкільним хором “Мадрігалето” і навіть з дорослими “Капела Рівуліна” я проводив концерти в Ужгороді, Львові і в Києві, ми співали в той момент 13 творів на українській мові. Не можна було відчувати, що вони не українці. Це зазримітив навіть проректор Інституту культури в Києві».

Крім двох хорів з музичної школи, Юрій Паращинець вів ще три хори – хор клубу молоді, хор лицю н-р 3 “Георге Шінкай” з м. Бая Марє та дитячий хор з Будинку піонерів, де він мав вокальну групу, і його наполеглива, віддана робота не залишилася непоміченою: у 1985 році його хори зайняли перші місця по Румунії на «Оспівуванні Румунії».

Ще з '90-их років, коли він працював в інспектораті культури, він побачив, що існує проблема підручників з музики для українського

населення Румунії, які не відповідали сучасним вимогам та проблематиці. Ось так він почав працювати над двомовним українсько-румунським “Тлумачним словником музичних термінів”, який побачить світ разом з виданням його наступних книг для дітей. А перша його книга побачила світ наприкінці 2010 року за фінансовою підтримкою Союзу Українців Румунії, редактором якої був відомий український поет Іван Ковач.

На моє запитання, чому саме Іван Ковач став редактором його книги, я отримала просту відповідь: «Тому що Іван Ковач був найвідповіднішою людиною для цієї роботи. Він уже багато років працював у Міністерстві освіти і дуже добре розумів проблематику підручників для дітей, вимоги, які повинна задовольнити книжка, яка адресується певній віковій категорії. Саме Іван Ковач порадив мені видати не одну книгу, як це планував я, а по книзі для кожної вікової категорії, впорядкував її по розділах та тематиці».

Перша збірка Юрія Паращинець для дошкільнят називається “Рідний краю!..” і вже побачила світ, для неї він зібрав поезії українських дитячих письменників і склав до них ноти. У цій збірці він пропонує пісні, які відповідають рівню кожної вікової категорії, починаючи з молодшої, і завершуючи підготовчою групою. А зараз йде робота над його наступними збірками для старших дітей: «Така сама книжка з'явиться і для 1-4 класів, і для 5-8 класів, і до кожної книжки буде додано і цей словничок, що я зробив, а наприкінці – репертуар для сольних пісень, дуєтів, тріо, для вокальних гуртків і двоголосого хору. Це буде четверта книжка і буде такою ж важливою, як і перша. Там появляться всі гарні українські пісні, а саме Шевченка, Франка, Лесі Українки, – то гарний репертуар, котрий кожен українець мав би знати і напам'ять».

Ідеї Юрія Паращинець не завершуються на цьому. На його думку, було б доцільно зробити курси для вихователів та вчителів молодших класів, де вони б вивчили запропонований в цих книгах репертуар. А ще Юрій Паращинець сказав, що він уже записав на плівку дитячі пісні для 1-4 класів у виконанні жіночого хору і вважає доброю ідеєю записати і два компакт-диски. Що саме має на увазі композитор? – “Один компакт-диск, щоб пригадати вчительці або виховательці ту мелодію із словами, що не знає її прочитати на нотах, а другий компакт-диск – з професіональним композитором, і сама музика, без тексту, записана з оркестрацією. Цим можна застрелити двох зайців: пізнання музичних інструментів, а на свята – професіональний акомпанемент високої якості”.

Якщо у своїй першій книзі для дошкільнят композитор використав переважно український фольклор та тексти відомих українських поетів, то пісні для його наступних книг в переважній мірі складені на тексти українських письменників Румунії, як Іван Непогода, Василь Баршай, Орест Масикевич, Михайло Волошук, Іван Ковач, Іван Арделян, Михайло Михайлюк, Марія Чубіка, Людмила Дорош, Юрій Павліш та власні тексти композитора.

Сподіваємося, що всі проблеми будуть вирішені якнайшвидше і українські педагоги й діти отримають цікавий та цінний матеріал, який не тільки допоможе їм у проведенні музичних занять, а й збагатить їхні знання про українських письменників України та Румунії, прив'є любов до гарного українського слова та пісні.

Людмила ДОРОШ

Марія ПІДГІРЯНКА: «Щира, ніжна й талановита поетеса» (Максим Рильський)

«Ти смереко, смереко, не шуми так шумно, бо і мені сумно...»

Марійка Підгірянкa. 1881-1963

Марійка Підгірянкa народилася в селі Білі Ослави на Гуцульщині 29 березня 1881 р. Її дід мав велику бібліотеку, в якій Марійка поринала цілими годинами, бо дід навчив дівчину змалку читати і писати українською мовою. Все дитинство Марійки Підгірянки (справжнє її ім'я – це Марія Ленерт-Домбровська) пройшло в мальовничих і чарівних селах в Карпатах. Тут вона прислухалася до смерекової мови старого лісу, захоплювалася народною піснею «Смереко, смереко, / Не шуми так шумно, /

Бо і мені сумно...», наслухалася народних казок і легенд.

Закінчила М. Підгірянкa Львівську Жіночу Семінарію і працювала учителькою в різних селах Галичини понад 40 років.

В 1904 р. одружилася з учителем Августином Домбровським, з яким проводили плідну просвітницьку роботу.

Між роками 1919-1929 працювали на Закарпатті. Тоді на Закарпатті відродилось немеркнуче українське слово. 20-30 роки ХХ ст. були тут роками духовного і національного відродження, а закарпатська мужніла, набирала краси і сили з життєдайного джерела рідної землі. Посприяло розвитку поезії і, взагалі, художній літературі і те, що на Закарпатті сходились духовні і культурні шляхи української, угорської, словацької, чеської і румунської націй. Відома була на Закарпатті й німецька, французька та італійська літератури. Так як жителі Закарпаття володіли кількома мовами, могли ознайомитися з культурним і літературним надбанням сусідніх народів.

Особливо розвивалась українська література за часів

Чехословацької Республіки і за дуже коротке проіснування Карпатської України (1939 р.).

Марійку Підгірянку зачисляють до гілки закарпатської літератури, яка «брала наснагу з народної мудрості, з народної пісні, що видзвонювали мелодії Тиси, Терєблї, Терєсви, Боржави і Латориці». Окрім цього М. Підгірянкa училася майстерності у великого І. Франка і Л. Українки.

Творчість М. Підгірянки називають справжньою енциклопедією, на якій виховувалась і виховуються цілі покоління; її творчість – у духовній спразі і дітей, і дорослих. Її творчість налічує сотні поезій, оповідань, байок, казок, загадок і пісень, які були надруковані в таких книгах: Відгуки душі, Мати – страдниця, Малий Василько, Зайчик і лисичка, Кравчиня Маруся, Ростіть великі, Школярки ідуть і т.д. М. Рильський захоплювався творами М. Підгірянки і назвав її «щирою, ніжною й талановитою поетесою». І справді, читаючи її вірші відчуваєш, як вони впливають з її власного серця, бо вона щиро любила дітей, «чудових маленьких створінь, які, мов сонячне проміння

здатні осяяти світ»:

«У тополі над Бєсکیدом
Малий хлопець з своїм дідом
Ходять собі по садочку
І проводять розмовочку».

Її твори мають сильно виховний і навчальний характер, бо своїми творами вона прищеплює дітям любов до рідного дому, рідного краю, його природи, вчила і вчить дітей сприймати красу навколишнього світу:

Сипле, сипле, сипле сніг,
Мов метелики сріблїсті.

Тї сніжинки білі й чисті
Тихо стеляться до ніг.

Сипле, сипле, сипле сніг.

В наших підручниках (а саме в II-ого класу) вміщені поезії «Співанкa про місяці» і вірш «Що я люблю»:

Люблю матусю,

Батькa люблю,

Люблю хатину рідну свою,

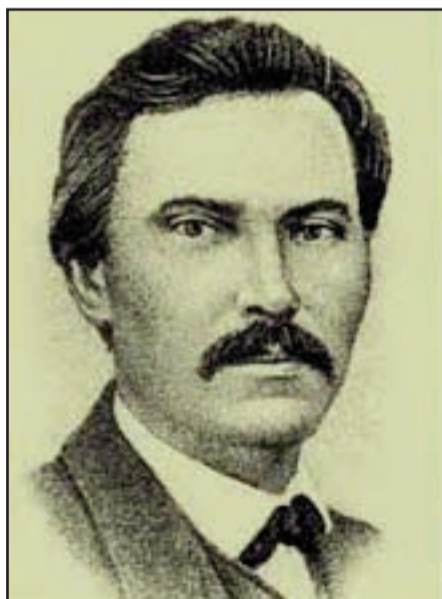
І рідну школу, і вчителів,

Село, де вперше

Сонце зустрів.

Думаю, що добре було б поширити творчість М. Підгірянки серед наших школярів, частіше друкувати її поезії на сторінках «Дзвоника», теж видати хоча б одну збіорчку її чудових поезій, що спричинилось би і послужило у вихованні любові до рідного слова.

Юлія ГРІНЬ-АРДЕЛЯН

Степан Руданський
1834-1873

Славні імена минулого України

СТЕПАН РУДАНСЬКИЙ (1834-1873)

Степан вважав за краще вступити до Петербурзької медико-хірургічної Академії, яка на той час була найпрогресивнішим навчальним закладом.

По закінченні Академії С. Руданського було призначено на посаду міського лікаря в Ялті. Він був активним громадським діячем, обирався мировим суддею сімферопольсько-ялтинської мирової округи.

Руданський прославився як талановитий поет. Свої перші ліричні вірші й балади він створив ще під час навчання у семінарії. Більшість його творів написано у Петербурзі. З-між його ліричних віршів «Повій, вітре, на Україну» став народною піснею.

Особливо відомий він став у народі своїми «співомовками», якими здобув широку популярність і славу. Його «співомовки» – це короткі віршовані гуморески. У цих гуморис-

тично-сатиричних віршах, яким він надав довшеної класичної форми, віддзеркалено широку різноманітність комічних ситуацій. Він висміював різні вади людського характеру, неправильну поведінку, зухвалість, непоміркованість, претензійність, вайлуватість мислення тощо.

Лаконічні, дотепні гумористичні твори С. Руданського, ще будучи в рукописах і списках, пішли «в народ», стали широко відомими в усних переказах. Нерідко їх публікації перешкоджала цивільна та церковна цензура. Лише кілька творів поета потрапили за життя автора на сторінки журналу «Основа».

У своїх гуморесках С. Руданський виявив себе справжнім майстром, визначивши особливості цього жанру української поезії. Його співомовки відіграли значну роль в під-

вищенні суспільної свідомості, пробуджуючи в народі почуття людської й національної гідності. Водночас С. Руданський був видатним фольклористом, багато працюючи як збирач зразків народної творчості.

С. Руданський відомий також і талановитими перекладами, зокрема, «Слово о полку Ігоревім», «Краледворського рукопису», деяких творів М. Лермонтова, поезій з польської, сербської, німецької мов. Йому належить переклад «Енеїди» Вергілія, а також перший в Україні повний переклад гомєрівської «Іліади».

Займався Руданський і археологією.

Помер поет при виконанні свого лікарського зобов'язання, рятуючи хворих під час епідемії холери в Таврії.

Великий Іван Франко стверджував, що Степан Руданський «належить, без сумніву, до найбільш талановитих українських поетів серед тих, що появилися по смерті Шевченка».

Ольга АНДРИЧ

Степан Васильович Руданський – автор балад, поем, ліричних віршів, гуморесок, перекладач, фольклорист; народився в с. Хомутиці на Вінниччині у родині священика.

Навчався в Кам'янець-Подільській семінарії. По її закінченні прибув до Петербурга з правом поступити на курси духовної освіти. Але

До нашого Великого Дня

Малює сонце полотно небес, – Христос воскрес! Воістину воскрес!

Христос воскрес! Усе радіє,
Сміється сонечко з небес,
Прозора річечка аж мліє, –
Христос воскрес! Христос воскрес!

Великдень всіх гостинно просить,
Малює сонце полотно небес.
І писанку-усмішку він підносить, –
Христос воскрес! Воістину воскрес.

Великдень – одне з найбільших свят християнства. Відзначається воно в Україні з X ст. навесні й пов'язане із Воскресінням Ісуса Христа, тому й має назву Великий день, або Великдень. Існує чимало прикмет і прислів'їв, пов'язаних із цим святом:

– Коли на Великдень ясно світить сонце, то через три дні піде дощ; – Коли на Великдень дощ або хмарно, буде врожай; – Якщо на Великдень удень спить господар то виляже пшениця, якщо ж господиня – виляже льон; – На Великдень опівночі тварини говорять людською мовою; – Цього дня сонце якимось особливо світить, як кажуть гуцули, «сонце грає»; – На Великдень перший раз зозуля закує; – Дороге яйце у Великодній день; – На Великдень сорочка хоч блаженка, аби чистенька; – Не кожен день – Великдень, а хліб – не паска; – Де той Великдень, а він уже з писанками.

Останній тиждень Великоднього посту називають Білим, Чистим або Вербним. У ці дні в господарстві все чистять, прибирають, білять хату, розмальовують комин, піч. Прикрашають хату витинанками, дерев'яними або паперовими голубками, писанками, квітами. За образи кладуть засушені квіти.

Найважливіший день Вербного тижня – Четвер. Його називають Страсним, Чистим, а в гуцулів – Живним. Колись до цього дня в кожній хаті приготувляли (сукали) з воску свічки – Трійцю. Одна свічка сонцю, друга – покійним роду, а третя – за здоров'я і щастя живих. Запалену свічку на відправу, третю свічку несуть додому. Вона має велику чарівну силу.

У п'ятницю нічого не роблять, тримають чорний піст, а в четвер печуть паску, яка символізує вічність людського життя. У п'ятницю з хати не можна нічого позичити. Також кажуть, що коли печуть паску, треба, щоб нікого чужого не було в хаті. В піч паску садовлять з різними молитвами, примовляннями.

Невід'ємною частиною Великоднього свята є писанка. У наших пращурів яйце було символом весняного відродження природи, зародження життя, продовження роду.

Фарбоване, розмальоване яйце вважається оберегом. З писанок, крашанок або, як кажуть гуцули, галунок розпочинався великодній сніданок у кожному українському селі. Було і є ще й сьогодні повір'я у моєму селі, що коли вмитися водою, у якій є писанка або червона крашанка, то будеш цілий рік гарний і здоровий. Гуцули гарну дівчину завжди порівнювали з писанкою, говорили: «Файна, ек писанка».

Ще з IV-го класу нас покійна учителька Домніка Михайлюк навчила таку поезію:

Гарна писанка у мене,
Мабуть, кращої нема.
Мама тільки помагала,
Малювала я сама!

Я ту писанку для себе
Для зразочка залишу.
А для мами і для тата
Дві ще кращі напишу.

Змалювала диво-пташку,
Вісім хрестиків дрібних.
І малесенькі ялинки,
Й поясочок поміж них.

Хоч не зразу змалювала –
Зіпсувала п'ять яєць,
Та як шосте закінчила,
Тато мовив: «Молодець!».

Я цю писанку, напевно,
Для Іванка залишу.
А для мами і для тата
Дві ще кращі напишу.

На жаль, не знаю автора цього вірша.
Цей вірш та «Заповіт» Т. Шевченка не забув
протягом 65 літ.

Кожна дівчина хотіла, щоб її писанка сподобалась усім, а найкращу дарувала своєму хлопцеві. На Великдень хлопці і дівчата обмінювались писанками і берегли їх до наступного року.

Назва «писанка» походить від слова «писати». Крашанки – одного кольору, а писанки – з малюнками, орнаментами. Існує багато легенд про те, чому на Великдень фарбують яйця. Ось деякі з них:

– Після смерті Христа сім юдеїв зібралися на бенкет. Серед страв була смажена курка і зварені яйця. Під час бенкету хтось сказав, що Ісус воскресне на третій день. На що господар йому заперечив: «Якщо курка на столі оживе, а яйця стануть червоними, тоді він воскресне». І тієї ж миті яйця змінили свій колір, а курка ожила;

– Діва Марія, аби розважити Ісуса, пофарбувала варені яйця червоною, жовтою, зеленою фарбами. Тому в Польщі пасхальні яйця прийнято фарбувати не тільки в червоний колір, а в різні. Сьогодні цей звичай фарбування яєць охоплено майже у всій Європі.

Знаю таку легенду, записану в Поділлі:

– Коли Ісус Христос воскрес, то він сказав воякам, які його гріб охороняли: «Ідіть і скажіть

усім людям, що Христос воскрес, а щоб повірили, то ось вам знак». При цьому Спаситель узяв зі свого гробу крашанку і дав воякам. Відтоді і пішов звичай малювати крашанки на Великдень.

Найбільш розповсюджений колір пасхальних яєць – червоний. Пов'язано це з легендами і повір'ям у магичну силу червоного кольору. Але, як уже було згадано, фарбували їх й у інші кольори:

– Червоний – колір життя, колір крові, колір дня, радість життя і любові;

– Зелений – колір весни, пробудження природи, надії, радості буття;

– Жовтий – символ місяця, зірок, це колір хлібного лану, жита, життя;

– Блакитний – символ неба, простору, повітря, здоров'я;

– Чорний – дух померлих, пам'ять про них, про своє коріння.

У Великодню суботу газдині приготувляють кошики, в які ставлять: паску, яйця, писанки, масло, сир, хрін, часник, ковбаси, будженіцу, буджену солонину. Всі йдуть до церкви на Воскресіння Христове. Вдома залишаються тільки люди старшого віку, хворі та маленькі діти. Скрізь в хатах запалене світло.

Повернувшись додому із свяченою паскою, вітаються: «Христос воскрес!», а їм відповідають: «Воістину воскрес!». В одних селах християни, повернувшись додому із свяченою паскою, тричі промовляють: «Свята паска в хату, вся нечиста із хати». Спочатку християни обаяють про худобу, дають худобі дори, а потім сіна.

Християни на Великдень починають сніданок з проскурою, купленою від церкви під час освячення дори. Був звичай розрізувати крашанку на стільки частин, скільки було членів сім'ї. Із залишками святкової їжі поводилися обережно. Бо існує повір'я: якщо миша їсть свяченої паски, то в неї виростуть крила і вона перетвориться на кажана. Тому рештки святкової трапези збирають і закопують у такому місці, де ніхто не ходить, щоб не топтати святого, чи кидають у воду.

Після пасхального сніданку діти розходяться, йдуть за писанками до сусідів, рідних, хрещених батьків та маток. В понеділок всіма йдуть до церкви, а після Божої служби легіні парують писанки. Тому в цей день дівчата приготувляють найкращі писанки і дарують їх хлопцям. Всі беруть участь у різних заходах.

Юрій ЧИГА

Слідами опублікованих матеріалів

«КУМЕТРИЦА»/ «КУМОЧЕНЬКА»

В «Новому віці» (н-р 10 (606, 16.05.1977 р.) мені опублікували матеріал «Від Плевни до Відіна». Ішла бесіда про художньо-літературну постановку школи села Тодирешти Сучавського повіту. Вів її викладач Дан І. Ністор.

Нещодавно я відвідав це село. Викладач Дан І. Ністор давно помер, хай йому буде земля пером-пухом!

Про що я тут довідався?

Помер викладач Дан І. Ністор, але залишився його колишній учень, нині учитель, – Юрій Сесерман. От і кілька слів про нього:

Народився 11 березня 1952 р. в селі Тодирешти. Після закінчення восьмирічки вступив до педагогічного ліцею міста Гура Гуморулуй, закінчивши його в 1972 р. Спершу викладав у школі села Солонець громади Тодирешти, а з 1975 р. – учитель в школі рідного села.

В ліцеї грав на сопілці, трубі і скрипці. Був диригентом оркестрів Ботошани, Костини, Солонця, Тодирешт, Кажвани та інших сіл.

Нині Юрій Сесерман підготував спектакль «Scaldatul de mir» з Тодирештським гуртом «Куметрица» (Кумоченька).

З цим концертом брав участь у програмах, представлених в різних селах Сучавського повіту.

Був присутній на телеканалах: TVR1, TVR2, TVR International. І т.д.

Взяв участь у фестивалях «Буковинські зустрічі» як в Румунії та Україні, так і в Угорщині.

Що таке «Scaldaciunea», або «Scaldatul de mir»? Це – «Купання», або «Купання-мир».

В першу неділю після хрестин кум із кумою та ще з кількома жінками приходять скупати хрещеницю від миру. Акушерка, приготувавши ванну з теплою водою, кличе жінок, щоб поставили у ванну:

1. Васильок – щоб була приваблива й кохана, як Васильок, дитина;
2. Кріп – щоб була мила, як кріп у їжі;
3. Колос й пшеницю – щоб була потрібна, як хліб білий;
4. М'яту і Ромашку – щоб росла легко і була здорова;
5. Пір'я – щоб була легка в усім і вивчала все легко;
6. Мак – щоб спала легко і добре;
7. Гроші і сіль – щоб була багата і мила;
8. Воду свячену і молоко – щоб була чиста і щоб мала життя солодке, як молоко;
9. Яйце – щоб була здорова;
10. Сопілку – щоб гарно співала;
11. Олівець – щоб була вчена;
12. Калачик – щоб росла, як хліб у печі.

Далі малу дитину купають, співають їй, і кажуть частушки. Багато музики потім, і танців, і все кінчається із запрошенням до столу, щоб поїсти смачного та хильнути кілька стаканчиків винця, чи чого там іншенього...

Микола КУРИЛЮК
Фото автора

КУРСИ З ВИВЧАННЯ РІДНОЇ МОВИ

Починаючи з місяця лютого 2011 р., з ініціативи керівництва осередку СУР Мараморощини, в місті Бая Марє почалися курси вивчення української мови.

Поки що, тут 10 осіб різного віку. Через короткий час надіялися, що число бажаючих вивчати українську мову збільшиться.

Ці курси проводяться тижнево у приміщенні СУР м. Бая Марє.

Вони проводяться під керівництвом викладача Василя Міхні, який має підготовку учителя I-IV класів і професора музики. Всі учасники курсу забезпечені підручниками (Букварями) і зошитами для самостійної роботи для написання букв і слів.

У розпорядженні викладача і курсантів існує бібліотека, в якій є багато книжок з української літератури, географічні карти України та інші матеріали.

Проф. Іван ЛАЗАРЧУК

РОЗМОВЛЯЙМО ПРАВИЛЬНО!

Кожен повинен знати, що:

- двері, вікно, квартиру зачиняють, або відчиняють, а не відкривають чи закривають;
- зошит, книжку на потрібній сторінці відкривають, а не розкривають і не розгортають;
- бажаючі відповідати, руку підносять, а ручку з підлоги піднімають;
- після цього учня відповідатиме наступний, а не слідуючий;
- ручки на парти кладуть, а не ставлять (ставлять оцінку в каталог);
- тиші в класі вимагають окликом «Тихо!», а не «Тихше!»;

- просять не заважати, а не мішати писати диктант;
- тема для вивчення наступна, а не слідуюча;
- наступного разу, а не слідуючий раз буде контрольна робота;
- за планом, а не по плану пишемо твір;
- за програмою, а не по програмі вивчають ту чи іншу тему;
- іноземну мову опановують, а не оволодівають іноземною мовою;
- більше половини класу, а не більша половина (бо половина – це половина, і більшої чи меншої не буває);
- не біля, а близько третини класу.

Підготувала І.П.-К.

ДОБРЕ СЛОВО ПРО ГАРНУ ЛЮДИНУ

На початку місяця лютого ц.р. в м. Бая Марє в приміщенні Залу мистецтв Повітової Бібліотеки протягом трьох днів була організована особиста виставка картин художника Йоана Джорджеску, викладача і поета з Марамороцини.

На відкритті виставки брали участь

художники, письменники з Марамороцини: скульптор Йоан Маркіш – голова Департаменту з Культури, художник Марія Марієш-Дарабан, Флоріка Буд – голова Літературної студії в Бая Марє, письменник Думітру Фанаціану та інші.

На цій виставці було представлено 56 картин художника Й. Джорджеску.

З цієї нагоди мені пощастило зустрітися і побалакати з моїм давнім знайомим – поетом і художником Йоаном Джорджеску, з яким ми працювали в 60-х роках у Восьмирічній школі українського села Вишавська Долина.

– Будь ласка, пане Джорджеску, розкажіть в кількох словах про себе для читачів престижного часопису «Вільне слово».

– Я народився в одному селі з повіту Арджеш (Годень). Початкову школу закінчив у рідному селі, а ліцей – в місті Кимпулунг Мушчел. Хочу відмітити, що 1966-ого року хотів поступити до Інституту мистецтв ім. Н. Грігореску м. Бухареста, але, на жаль, на конкурсі «провалився». Після військової служби поступив в Педагогічний інститут в Сучаві (заочне відділення), і того ж року почав працювати викладачем румунської мови і літератури у Восьмирічній школі українського села Вишавська Долина.

– Маючи на увазі, що ви по національності румун і зразу попав в українське середовище між селянами-гуцулами, яке враження у Вас про цих людей?

– Протягом трьох років перебування в українському селі Марамороцини я мав нагоду познайомитися з духовним життям, традиціями і звичаями українців цієї зони. Проживаючи в українському середовищі, я мав змогу навчитися багато слів і виразів на українській мові. Мені приємно було слухати чудові українські народні пісні, чаруватися прекрасними звичаями і традиціями українців.

Мені дуже приємно згадати про добрих, працьовитих, чудових жителів українського села, з якими дуже добре спілкувався. Хочу згадати кількох з-між них: сім'я Кіоряна Івана, Гошука Івана, Папариги Петра, Годинки Івана, Семенюка Івана і ін. Добрі і гарні спогади маю і про колишніх колег Восьмирічної школи з Валя Вішеулуй. Можу згадати викладачів: сім'ї Мирона Юри і Марії, Чубіки Петра і Марії, Вершигори Анни, Петрецького Михайла, Мануляка Василя, Лазарчука Николая та Івана і інших.

Не можу забути кілька імен моїх бувших учнів: Вершигору Ярославу, Самбор Лідію, Папаригу Настю, Ольгу і Тетяну, Годинку Івана...

– Скажіть, будь ласка, кілька слів також і про вашу сім'ю!

– Будучи викладачем у Восьмирічній школі

Кріна – закінчила факультет математики-фізики (зараз живе і працює в м. Плосиць) і хлопець Нарцис – закінчив факультет з електроніки і зараз живе і працює в Канаді. Я продовжував вчитися на Університеті в Тімішорі. Працював викладачем румунської і французької мов та директором школи села Лукачешть до пенсії. Трагічна подія в нашій сім'ї була 2008-ого року, коли померла моя дружина. Після цього мій син Нарцис поїхав працювати в Канаду...

– Прошу розказати про вашу поетичну діяльність і про діяльність художника!

– Хочу сказати, що моя поетична діяльність почалась ще у '60-их роках минулого століття. В той же період почав і малювати картини. Першу збірку віршів насмілюся надрукувати 2009 року. Вона вийшла під назвою «Майстерня ремонту метеликів». З віршами та репродукціями картин вийшла 2010 р. під назвою «Піднімаючись на берег». Цього року в місяці лютому була відкрита перша виставка моїх картин.

– Яка тематика ваших картин?

– Я малюю картини на різні теми: композиції, пейзажі, портрети. Переважна більшість картин відносяться до періоду дитинства, рідного краю. З них впливає туга за рідними краями. Це моя перша офіційна виставка картин. Я малював завжди картини, і будучи викладачем. Вони завжди поєднувалися і доповнювалися з моєю працею. Моя робота для здобуття I-ого ступеня професора мала на основі здійснити паралельність між літературою і живописом. На цій виставці – 56 картин, які я малював протягом всього життя. Деякі картини почав малювати ще будучи 17-тирічним юнаком.

– Дякуємо, пане Джорджеску, за інтерв'ю і бажаємо вам багато здоров'я і надалі плідотворної роботи!

Кожна картина художника представляє своєрідну тематичну послідовність віршів.

Як відмітили відомі художники і критики, «художник Йоан

Джорджеску – це модерний класик».

На фото:

– художник і поет Й. Джорджеску
– види із виставочного залу картин

Іван ЛАЗАРЧУК

Вишавської Долини, я там познайомився з моєю майбутньою дружиною Анкуцою, яка в той час працювала вихователькою у дитсадку.

Через деякий час ми одружилися, а потім переселилися в село Лукачешть (біля м. Бая Марє). Маємо двоє дітей-близнят: дівчина

З ДНЕМ НАРОДЖЕННЯ ТА З ХРИСТОВИМ ВОСКРЕСІННЯМ!

1. Стелуцу ДЕРЕШТЯНУ (2 квітня 1953 р.) – референта відділу з питань кадрів при Союзі українців Румунії.

2. Вікентія НИКОЛАЙЧУКА (9 квітня 1940 р.) – голову Галацької повітової філії СУР.

3. Богдана КЛЕМПУША (9 квітня 1979 р.) – голову Комісії з молоді і спорту СУР. Уродженець українського марамороського села Вишавська Долина, випускник Бухарестського університету.

4. Маріану МІХАЙЛЯНУ (14 квітня 1956 р.) – випускницю українського відділення Сігетського ліцею ім. Драгоша Воде і факультету іноземних мов Бухарестського університету, скарбника Бухарестської філії СУР, секретаря Румунсько-української торгової палати. Вітаємо з 55-річчям!

5. Юрія ПАРАЩИНЦЯ (19 квітня 1942 р.) – викладача музики, диригента, композитора, уродженця українського марамороського села Ремети, випускника

Сігетського українського ліцею та Клузької консерваторії, автора пісенника для дошкільнят «Рідний краю!..».

6. Михайла МАЧОКУ (24 квітня 1932 р.) – заступника голови СУР, голову Сатумарської повітової філії СУР, уродженця українського марамороського села Ремети, людину, яка зуміла добитися й поставити пам'ятник Т.Г. Шевченку в м. Сату Марє. Поздоровляємо і бажаємо дальших успіхів!

На многії літа, дорогі друзі і колеги! Смачної Вам Паски!

ЦЕНТРАЛЬНИЙ ПРОВІД СУР

Бажаємо повнішого видання творів Дениса Онищука!

«Людину возвеличить гідність і життя задля всіх, без цього мертвіє навіть те, що видається нам вічністю» – пише в передмові до повісті «На шляху життя» Дениса Онищука професор Чернівецького Університету Володимир Антофійчук. Ці слова дуже причетні до життя нашого українського письменника і колишнього викладача Дениса Онищука.

Про те, що Денис Онищук писав і друкував в газеті «Новий вік» свої твори, нам було відомо. Як викладач української літератури в Сігетському лицейі, я мала нагоду говорити учням про українську літературу в Румунії і аналізувати кращі твори письменників, в тому числі і творчість Д. Онищука та відому в той час збірку «Полин і мед».

Незважаючи на те, що ми уважно стежимо за всіма книгами, які видаються під опікою СУР, заходимо часто в книгарні і на виставки книг, дотепер ми не мали нагоду придбати збірку «На шляху життя» Д. Онищука, хоча вона вийшла з друку в Чернівцях ще 2008 р.

Прочитавши повість в новелах «На шляху життя», нам дивно, чому цей твір не був надрукований в «Антології короткої української прози з Румунії», адже твори Д. Онищука

прочитали б з інтересом усі колишні його учні і не тільки вони! Його твори так яскраво нагадують нам, колишнім учням, його образ. Ви і ми добре пам'ятаємо, як покійний наш викладач дбав про формування в нас (учнів Українського лицю і Української Педагогічної школи, що з'їхалися до Сигота з Буковини, Банату і Тульчі) літературної вимови, любові до рідної мови, до художнього слова; учив нас культурно поводитися і, взагалі, прищеплював нам людські чесноти: працелюбність, добре відношення до людей, до природи, до місця проживання. Для талановитих учнів зорганізував літературний гурток. В ньому почали свої перші літературні спроби Ст. Ткачук, М. Малярчук, Ю. Павліш, а інші учні з українських лицейів брали участь в спортивних змаганнях, залучив кращих знавців до гри з шахів, до конкурсу з різних категорій, – згадує про це мій муж.

Завжди енергійний і дотепний, розумів, що одному-двом викладачам української мови не під силу справитись з таким мовним діалектним, «строкатим» пейзажем учнів, що приїхали з різних околиць і сіл, весь час дбав про культуру мови учнів. Звичайно, в юному віці не всі сприймають позитивно зауваження старших, але пізніше ми зрозуміли роль невтомної праці щирого викладача. Жаль, що в ті післявоєнні

роки ніхто з наших викладачів не говорив нам про своє життя, про все пережите. Знаємо добре, з яких причин всі мовчали. Жалко, бо яке цікаве і бурхливе життя нашого викладача Дениса Онищука! Після щасливого дитинства, радісних щорічних канікул в дідака в селі Самушині, над Дністром, в середовищі, в якому формувался підліток, наступили роки першої світової війни. Молодий, майже підліток, Денис Онищук брав участь в Українській Галицькій Армії, в Січових Стрільцях. Пережив важкі бої, страшенну пошесть тифу, голод. А чи міг він розказати нам, учням, про своє героїчне життя, про свою юність? Ні. Зате майстерно описав все пережите. Хворий, наскрізь пройнятий болем, юнак шукає своїх, бо не покидає його мрія про незалежну Україну, про українську духовність, мрія, яка сочилася зі всіх його клітин, текла крізь нього і не покинула його до смерті. В школі продовжував формувати в учнів українську духовність, писав твори, якими вніс свій вклад в розвиток української літератури в Румунії.

Бажаємо, щоб повне видання творів Дениса Онищука появилось серед наших читачів.

А сину письменника Яремі Онищуку слід подякувати за те, що постарався дати до друку твори свого батька.

Юлія ГРІНЬ-АРДЕЛЯН

Дні слов'янської культури...

(Закінчення. Поч. на 2 стор.)

Щікаво було дізнатися про історію славістики Чернівецького університету, яка ділиться на 4 періоди – період Австро-Угорщини (1875-1919), румунського (1919-1940), радянського (1940-1991) та українського (із 1991 року). Георге Жерновеї, кандидат філологічних наук Чернівецького університету, представив у своєму виступі румунський період славістики, а науковцю Георге Надричу завдячується її розвиток у цьому університеті. Чому саме румунського періоду? Про це кілька слів від самого Георге Жерновея: «І в цей період славістика була дуже добре представлена савантом європейської репутації Георге Нандричем, і його точка зору та концепція стосовно актуальних проблем філологічної слов'янської науки тих часів є актуальними і сьогодні».

Цьогорічний симпозіум був розділений на 4 відділи, в залежності від тематики виступів: «Література», «Культура і суспільство», «Лінгвістичні проблеми» та «Міжкультурний діалог. Теорія і практика перекладу». На симпозіумі виступили з цікавими доповідями і два представники Союзу українців Румунії – заступник Голови СУР Іван Робчук, доктор філологічних наук («Деякі міркування щодо українських запозичень в румунській мові») та заступник Голови Клузької філії СУР, лектор доктор Іван Гербіль («Синтаксичні особливості українського говору з Верхньої Рівни

(Марамуреський повіт)». Через недовгий час всі роботи побачать світ у збірці, яку видає університет щороку з нагоди цього симпозіуму.

Я запитала одного з учасників симпозіуму, Сергія Лучканина, представника Київського Університету ім. Тараса Шевченка, про

Паїсій Величковський, Богдан Петриченко Хашдеу, який навчався в Харківському університеті разом з Потебнею. Це й Емінеску, який навчався в Чернівецькому університеті, і Ольга Кобилянська, видатна українська письменниця, яка народилася в Гура Гуморулуй.

його враження щодо цього заходу: «Вже вкотре з великою радістю беру участь у науковому симпозіумі, присвяченому проблемам славістики й румуністики, який так вдало організовує кафедра філології Клузького університету. Вражає як його наукова глибина, так і глибина ширості, яку випромінюють усі учасники. Коли слухаєш доповіді, відчуваєш, що румунську й українську культури та інші слов'янські культури більше об'єднує, ніж роз'єднує, адже наша спільність – це Петро Могила,

Завжди відзначаю для себе продуманість, організацію, прекрасну культурну програму цього заходу. Цього разу особливо вразив пісенний концерт, де ми відчули, що душа румуна, українця, росіянина чи італійця – спільна, вона живиться тими глибинними соками, які випромінює справжня людськість. Я хочу перейняти цей досвід організації заходів, оскільки зараз займаюся підготовкою до наукового симпозіуму з нагоди 80-річчя доктора філологічних наук, почесного доктора Клузького

університету Станіслава Семчинського, який відбудеться в середині травня у Києві. Він був українцем з румунським серцем і завжди прокладав містки між нашими народами. І ми також прагнемо зміцнювати й розширювати ці мости, щоб не забувати, що нашими вічними повноважними послами є Емінеску в Румунії й Тарас Шевченко в Україні».

А тепер декілька слів про культурну складову симпозіуму. В перший день заходу його учасники відвідали виставку «В ритмах епохи. Життя Казіміри Іллаковичовни», організована Посольством Польської республіки в Бухаресті у вестибюлі повітової бібліотеки імені Октавіана Гоги. Про це кілька слів від одного з учасників симпозіуму – Аліна Кодована: «Вона жила в міжвоєнний період у Клузі і у воєнний період знаходилася в Румунії, коли Польща перестала існувати. Захід не був лише виставкою, а й артистичним моментом – на ньому було продекларовано поезії, написані поетесою в той період. Весь захід було організовано у формі вистави у виконанні студентів Центру польської культури, які вивчають польську мову в Клузі. Центр польської культури має бібліотеку, яка носить її ім'я. Виставка завершилася піснями й музикою у виконанні хору «Ехо».

А на другий день культурно-розважальну програму забезпечив Союз українців Румунії виступом українського вокального гурту «Червона калина» з Верхньої Рівни, Мараморощина, веселі акорди музики і гарний спів соліста Мирослава Петрецького.

СВЯТО Т. Г. ШЕВЧЕНКА В ТУЛЬЧІ

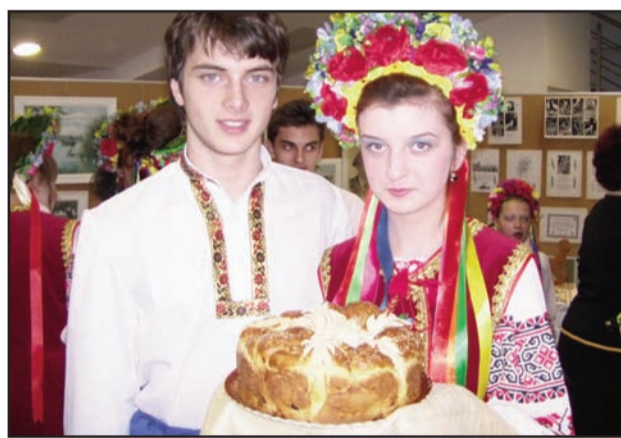
ЗА ДУНАЄМ-ДУНАЄМ...

В Добруджі щороку святкують Т. Шевченка. 20 березня ц. р. це свято відбулося в театрі імені Жана Барта в місті Тульчі.

Відкрив свято голова філії СУР Добруджі Дмитро Черненко. Він підкреслив значення події, коротко розказав про великого поета, представив гостей.

Виступив радник-посланник Юрій Вербицький - представник Посольства України в Румунії. Пан Вербицький говорив присутнім теплими, вибраними і щирими словами про генія українського народу.

Пані Ярослава Колотило привітала присутніх від імені СУР, його голови пана Степана Бучути та від імені Міністерства культури, підкреслила значення творчості поета.

Уляна Самовська говорила слухачам про Тараса Шевченка, порівняла його з великими письменниками світу, порадила щодня читати його твори, оскільки він дуже актуальний і в наші дні.

З привітним словом виступив і пан сенатор Трохим Белакуренко.

Привітав присутніх також мер Тульчі пан Константін Ходжа. Він повторив, сказане раніше, що цього літа в місті Тульча буде поставлений пам'ятник Тарасу Григоровичу Шевченку.

Виступив і художник Максим Герасим зі словами про життя українців в Дельті Дунаю. Він же представив у фойє театру виставку своїх художніх картин, представляючи собою привабливі дунайські пейзажі.

У фойє були виставлені також і українські книжки, видані СУР, всі наші часописи. Тут же була і маленька, зате красива і приваблива виставка скульптур-мініатюр з дерева, виконаних Юрієм Тоадером.

Почався концерт. Нагадаємо, що всім відомо, що Україна – серед країн з найба-

гатшим у світі фольклором. В Україні існує велике число співаків, музикантів і танцюристів, які займають почесне місце в світі. Але і в нас їх досить багато.

Програму гарно представляли Джорджіана

Фортунов – румунською мовою – та Степан Лупшак – українською.

Першим виступив відомий в Румунії, і не тільки, ансамбль «Задунайська Січ» з міста Тульчі. Під керівництвом Марії Карабин він чудово виконав пісні «Ревуть і стогнуть гори, хвилі», «Тече вода в синє море», «Заповіт». Ці пісні збудили прекрасні почуття і благородні поривання, які принесли присутнім особливу радість.

Дуже гарно продекламували вірш «Вітер буйний» Ліоара Теодоров та Степан Лупшак.

Продовжила програму хоровою групою «Рибалка» с. Крішан під проводом Флоріки Шербан, надзвичайно проспівавши пісні «Гей, гук, мати», «Зірвав вітер цвіт з калини», «Доля моя». Приємно було, що після старшої хорової групи появилася і дитяча група в с. Крішан. Вона проспівала пісні «Іванку, ти Іванку» і «Ой за гаєм, гаєм» та продекламувала вірш Шевченка «За Сибіром сонце сходить».

На сцені виступила молодіжна група «Задунайської Січі», яка талановито виконала кілька українських народних танців, між якими і весільні.

Далі виступала жіноча група «Біла рожа» з Леті під керівництвом Флоріки Снігур, – дуже гарно проспівала пісні «За Дунаєм», «При широкім табуні», «Посадила я рожу». А діти з Леті продекламували кілька Шевченкових віршів.

На сцені згодом появились діти ансамблю пісні і танцю «Дунавецькі козацьки» з Му-

ругиля під керівництвом талановитою викладача української мови Степана Лупшака. Вони акуратно, прекрасно проспівали низку українських народних пісень, чудово протанцювали танець «Зірка» продекламували вірш Тараса Шевченка «Доля». Браво професору, браво дітям!

Програму продовжила вокальна група

«Чорне море» з Катирлезу (Сфинту Георге) під проводом Анки Симйон. Ця вокальна група (з гарними голосами) майстерно виконала українські народні пісні «Ти – моряк», «Шахтарочка», «Ванюша».

Після них на сцені появилася гурт «Дунай» з Пардини під проводом Дмитра Даниеленка, який тепло і чутливо проспівав українські народні пісні «Кругом саду», «Ой піду я лужком, лужком», «Три городи обробила», «Ой сад, виноград». А юнаки з м. Тульчі дуже гарно виконали тематичний танець.

Вокальна група «Біла маківка» зі Старої

Келії дуже приємно і плавно виконала чудові українські народні пісні «Темної ночі», «Ой на горі корито» та ін. Учні цього ж села Тетяна Лисавенко, Ірина Войку, Теодора Бабенко, Дануц Козлов гарно продекламували віршів Т. Шевченка.

Молодіжна група «Задунайської Січі» зі спритними танцюристами професійно виконала тематичний танець «Гай зелененький».

І так на сцені появилася жіноча вокальна група «Зірка» з Чукурови (рідного села В. Ріцька – Н. р.) під проводом Христини Йожа. Вони гарно-плавно проспівали українські народні пісні «Горять лямпачки», «Ой звідти гора», «Світи, світи, місяченьку» та ін.

Спектакль завершився з появою на сцені «Задунайської Січі», відомого колективу, який

з великою теплотою і гарними голосами виконали пісні «Плавай, плавай, лебедонько», і «Козацька похідка». А коли почали співати «Реве та стогне Дніпр широкий», аудиторія піднялась на ноги і співала разом із хором... Вони, як і попередні артисти-аматори, були щедро прийняті хвилюючими оплесками. Браво їм!

Нас дуже зрадувало, що майже всі наші села представили талановитих дітей та молодих артистів-аматорів. Це означає: відродження українства в нашому краї! Мабуть, це заслуга повітової організації СУР Добруджі та її голови Дмитра Черненко, які імпульсували активність сільських сурівських організацій.

Ще для нас було приємно, що зал театру був переповнений глядачами, багато з них стояли на ногах...

Добруджанські українські артисти-аматори дали можливість подивитися на такий славний концерт, що поповнив наші серця красою, великою душевною насолодою...

Вергілій РІЦЬКО

◆ С Т О Р І Н К А Д Л Я Д І Т Е Й ◆

ХРИСТОС ВОСКРЕС!

ХАЙ БУДЕ РАДІСТЬ НА ЗЕМЛІ,
ХАЙ ПАХНЕ ПАСКА НА СТОЛІ,
ХАЙ СВЯТО ВЕЛИКОДНЕ
ДАРУЄ ЩАСТЯ ВАМ СЬОГОДНІ!
БО ЛИНЕ ГОЛОС ІЗ НЕБЕС:
ХРИСТОС ВОСКРЕС!

Микола ЛЯСЕВИЧ

ХРИСТОС ВОСКРЕС!

У своїй величі Весна
Принесла сяйво із небес...
Вітання чути навкруги:
Христос Воскрес! Христос Воскрес!

На привітання, у яким
Палає чудо із чудес,
З любов'ю, ніжно відкажи,
Як брат: Воістину Воскрес!

Великодні звичаї у світі

Шоколадні зайчики, курчатка, фарбовані яйця, листівки-дражнилки...

Великобританія

Британським дітям великодній заєць у недільний ранок залишає в кошиках солодощі й фарбовані яйця. Діти весело шукають яйця, а потім увесь день змагаються, катаючи свої писанки з гірко.

У Великобританії та Ірландії до Великодня готують симнели - кекси з родзинками й цукатами.

Симнели покривають марципанами або глазур'ю, їх прикрашають 11 кульками марципанів за кількістю апостолів Христа.

В англійців є й особливі "хрестові" булочки з родзинками й корицею.

Перед випічкою на них роблять прорізи у вигляді хреста, а після приготування туди засипають цукрову пудру й заливають глазур.

До святкового столу тут запікають традиційного смаженого баранчика з овочами.

Італія

Італійці готують на Великдень Іколомбу - сирну страву з лимонним ароматом. Коломбу покривають мигдалем або мигдальною глазур'ю.

Італійці їдять на Великдень баранину зі смаженими артишоками, салат із солодкого перцю з помідорами й оливками. Нерідко великодній стіл прикрашає солоний пиріг із яйцями та сиром.

Франція

У Франції улюблені великодні солодощі - це вироби із шоколаду: яйця, білі й темні зайчики, курчата, рибки - символ Христа, і Дзвони. Є така легенда, що у Великодню п'ятницю дзвони з усієї Франції летять до Ватикану, щоб принести туди всю скорботу, яку християни відчувають у день хресної смерті Ісуса. Повертаються дзвони у Великодню неділю, тому від п'ятниці до неділі всі дзвони Франції мовчать.

Данія

В Данії на Великдень діти відсилають своїм друзям та родичам листівки зі смішними

ЛЕГЕНДА ПРО ПИСАНКУ

Було це давно, дуже давно. Тоді ще жив Ісус Христос. Його мали розв'язати на хресті. Гірко плакала Мати Божя. «Що ж мені робити, щоб охоронити Мого Сина?» - бідкалася вона.

А тоді почала молитись.

І прийшла їй думка: «Намалюю різними узорами яєчка і занесу Пилатові, може, помилує Його»...

І сіла малювати.

На білих, як сніг, яєчках виводила різні узори і ридала. А сльози, що капали на яєчко, ставали червоними крапельками і вийшли прекрасні писанки.

Коли вже намалювала з десятків яєчок, зав'язала їх у хустину і вибралася в палату Пилата.

Перед Пилатом поклонилася.

Та коли клякала, хустина розв'язалася і писанки покотилися по цілому світу.

Докотилися вони й до нас.

Старі люди кажуть, що поки ми всі будемо писати писанки, доти буде гарно.

Чим більше писанок, тим гарніший світ, миліші люди.

Чим менше писанок, тим більше лиха на світі.

віршиками-дражнилками.

Прикрашають листівку проліском - першою весняною квіткою. А замість підпису ставлять крапки - скільки букв в імені автора, стільки крапок. Доводиться відгадувати! Уявіть, як усі сидять за великим столом, прибраним у жовте та зелене - це традиційні великодні кольори датчан, - і намагаються здогадатися, хто ж це написав. Бо якщо здогадаються, то автор має подарувати крашанку тому, хто отримав листівку-дражнилку.

Португалія

Тут подають солодкий пиріг Фолар. Він круглої форми, а зверху його прикрашають звареними круто яйцями.

На Великдень у Португалії підносять одне одному кульочки з глазурованими мигдальними горішками або арахісом.

Дітям дарують до свята традиційні великодні шоколадні яйця.

◆ С Т О Р І Н К А Д Л Я Д І Т Е Й ◆

Фіголли, рандлінг, пестіньос, пряники- баранчики...

Мальта

На Мальті печуть фіголли - пряники у вигляді тварин, фруктів, автомобілів і навіть ляльок. Їх роблять зі щільного тіста з мигдальним борошном.

Кожна фіголла складається з декількох коржів, скріплених між собою шоколадом. Зверху їх прикрашають кольоровою глазур'ю.

Австрія

Австрійці їдять на Великдень рандлінг - виріб із дріжджового тіста у вигляді усіченої піраміди. Усередині рандлінга - начинка з рому, кориці, родзинок і волоських горіхів.

Іспанія

В Іспанії на Великдень печуть мигдальні пестіньос - рулети, политі медом.

Валенсійці зазвичай готують до свята бісквітний торт із мигдалем і джемом.

Прикрашають його великодніми шоколадними яйцями.

Чехія

Чехи на Великдень дарують одне одному пряник у вигляді баранчика. На стіл подають великоднього зайця, який, на їхню думку, "висиджує" фарбовані яйця.

ЛАСТІВОНЬКА

Слова Людмили ДОРОШ

Музика Ю. ПАРАЩИНЦЯ

Помірно

Voice

1. При-ле - ті-ла лас-ті -вонька Знов під на - шу стрі - ху,
3. Ми ї - ї й ма - лих пта-шок - Бу -дем го - ду - ва - ти, FINE

Ку - бель-це со - бі зве -ла - Всім нам на у - ті - ху.
А во - ни нам піс-ні гар-ні Ці-лий день спі - ва - ти.

2. Ми пос-та - ви - ли для не - ї У блю-ді ці во - дич - ки, D.C.al FINE

І пок-ла - ли бі - ля ньо - го Стебель-це тра - вич - ки!

*Прилетіла ластівонька
Знов під нашу стріху,
Кубельце собі звела
Всім нам на утіху.*

*Ми поставили для неї
У блюді водички,*

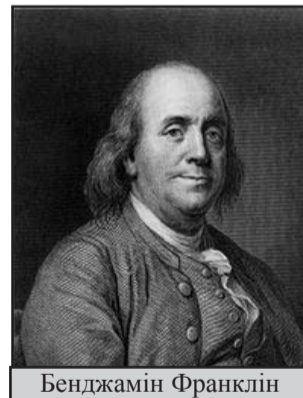
*І поклали біля нього
Стебельце травички.*

*Ми ї ї малих пташок
Будем годувати,
А вони нам пісні гарні –
Цілий день співати.*

ПЕРЕХІД НА ЛІТНІЙ ЧАС

ПЕРЕХІД НА ЛІТНІЙ ЧАС - це переведення стрілок годинника на 1 годину вперед з тим, щоб забезпечити додаткове світло.

Ідею літнього часу запропонував 1784 р. Бенджамін Франклін. А понад століття пізніше цю ідею підтримав англієць Вільям Віллет. Але його ідею запровадження літнього часу Парламент Англії запровадив лише після його смерті.

Бенджамін Франклін

Вперше годинникову стрілку перевели у Великобританії в 1908 р.

Спочатку датою переходу на літній час було 1 квітня, а датою повернення на зимовий час – 1 жовтня. А з 1996, р. за рекомендацією Європейської економічної комісії ООН, період дії літнього часу був продовжений до останньої неділі жовтня.

У 2011 р. Президент Росії видав указ, згідно з яким після переходу на літній час у березні 2011 р. більше не буде переходитися на зимовий час. Багато країн, наприклад, Австралія, Бразилія, Чилі бажать перейти, або вже перейшли, на «зимовий час».

Багато країн центральної Азії останніми роками відмовилися від переходу із зимового на літній час.

За оцінкою деяких експертів, уважають, що перехід на літній час може негативно вплинути на здоров'я людини. Тому багато з країн думають відмовитись від літнього часу.

РУМУНСЬКІ ГІМНАСТКИ

І цього разу, на Європейському чемпіонаті з гімнастики в Берліні, румунська збірна посіла 2 місце, здобувши 6 медалей – 3 золоті, 2 срібні та одну

бронзову: Сандра Ізбаша, Діана Келару, Амелія Рача.

Побажаймо нашій збірній з гімнастики успіхів і на Чемпіонаті світу у Токіо місяця жовтня ц.р.

УГОРСЬКІ ПОХОДИ НА ГАЛИЦЬКЕ КНЯЗІВСТВО ЧЕРЕЗ ТЕРИТОРІЮ МАРАМОРОЩИНИ

(Продовження з попереднього числа)

Після цього угорський король кардинально змінює свою лінію поведінки на Прикарпатті: шукає нового ставленика, який міг би стати князем у Галичі, для чого шукає шлях до союзу з переяславським князем Ярославом, сином суздальського князя Всеволода Юрійовича Великого Гніздо. Таким чином, угорська адміністрація, почавши переговори з Ярославом про його прихід до Галича, фактично порушила попередні домовленості як з покійним Романом Мстиславичем, так і з його нащадками. Нова лінія поведінки короля на сході була викликана складною ситуацією для угорців у Галичі, де вони не мали достатньої переваги, і підтримки з боку місцевого населення, а також напруженістю для Андрія II у самій Угорщині, де проти нього

починають виступати родичі.

Інколи Угорщина прагнула до прямого підкорення Галицької землі, проте цей варіант вимагав концентрації значних військових і економічних ресурсів, призводив до створення складної ситуації для перебування угорських гарнізонів в самій Галицькій землі. Так, спроба батька Андрія II Бели III завоювати Галич наприкінці 80-х років XII ст. завершилася невдачею.

В 1210 р. окупація Галицької землі угорцями завершилась. Частина боярства, невдоволена жорстоким режимом угорського воєводи Бенедикта Пота, знову звернулася до Ігоревичів, які повернулися до Галича. Проте серед галицьких вельмож зберегли вплив і група магнатів, які продовжували орієнтуватися на Угорщину. Спираючись на них, король Андрій II розробляє масштабний план підкорення Галицької землі. Для його реалізації вирішує використати певну популярність в Галицькій землі Романовичів. Король Андрій II досить швидко, вже взимку 1211-1212 рр., збирає військо, запрошує до участі в експедиції в Галицьку землю княгиню Ганну і вирушає на схід. У поході на Русь угорського війська взяли участь на боці Андрія і Анни польські і волинські полки.

Третій похід угорців у 1213 р. здійснювався вже не як акція на допомогу княгині Анні. Літопис повідомляє, що перед цією подією угорський король звільнив з ув'язнення ворога Романовичів – Владислава Кормильчика. Визволення боярина Владислава, ймовірно, слід пояснити переорієнтацією Андрія II на підтримку саме цього могутнього магната як головного реалізатора угорської політики в Галичі.

Зразу ж після уходу королівської армії в самій Угорщині відбувається заколот проти жінки Андрія II Гертруди Меранської та її численних германських родичів. Після цього, отримавши звістку про загибель Гертруди, Андрій II полишив армію і повернувся додому.

Подальший похід угорських військ на Галич здійснювався під фактичним керівництвом Владислава Кормильчика.

Про угорські походи на Галичину через територію Мараморощини свідчить «Рів Андрія Великого», викопаний, мабуть, завдяки довгому перебуванню угорської армії на сході злиття річок Кекегіш і Лепуш, армії, яка направлялася на долини Мари і Косеуа і була очолена самим королем Андрієм II. Про цей рів свідчить один з історичних документів, в якому його названо «Fossa magni Andreae».

Михайло ТРАЙСТА

«НАШ ГОЛОС» Є «ДЗЕРКАЛОМ»...

(Закінчення. Поч. на 3 стор.)

– Пані Ірино, якщо говорити про сучасного літературного автора, то яким ви його бачите і що очікуєте від нього?

– Мені важко говорити про авторів узагальнено. Кожен автор – це особистість, це окремий художній «почерк», індивідуальний характер, стиль. Тим більше, що майже з усіма нашими авторами ми знайомі особисто. А чого чекаємо від авторів? Від уже відомих авторів української літератури в Румунії – нових творів, від молодих – більше ентузіазму, від початківців – більше бажання і відваги випробувати себе на літера-

турному полі, а від всіх разом – більше сумлінності і відповідальності за кожне написане слово.

– Недавно відсвяткували 200-те число літературного журналу. Які плани на майбутнє, яка перспектива журналу «Наш голос»?

– 200 число, як і минулорічні 20-ті роковини, – гарний рубіж, коли вже багато чого зроблено, здійснено, і коли це дуже багато попереду. «Наш голос» завжди був і залишається відкритим для молодих авторів. Сторінки нашого журналу стали злітними полосами для Михайла Трайсти і Миколи Корнищана, імена яких сьогодні відомі не лише читачам в Румунії, а й в Україні, українській діаспорі. Успішними були літературні дебюти Людмили Дорош і Анни Трайсти-Рушть. В майбутньому сподіваємося на відкриття нових імен. Правду кажучи, нам важко конкурувати з електронними засобами масової інформації, – у «Нашого голосу» невеликий тираж, а в Інтернеті безмежні простори, у нас обмежене розповсюдження, а друкований в Інтернеті твір доступний всьому світу. Тому й не дивно, що сьогодні електронні видання починають витісняти друковані. І це явище має глобальний характер.

Крім того, наш літературний журнал ще від заснування мав своїм завданням, яке він виконує й сьогодні, а саме – служити посередником між українським автором і українським читачем. Протягом двох десятиліть свого існування він був не просто періодичним виданням, він став невід'ємною частиною культурного

життя українців Румунії, виразником українського літературного процесу, носієм мови, традицій і звичаїв нашої нацменшини. І це його завдання залишиться і надалі пріоритетним.

– Що ви побажали б нашим читачам?

– В першу чергу, залишатися вірними читачами, поважати і цінити працю редакційного колективу, любити своє рідне слово, не забувати традицій. І оскільки наближається Воскресіння Христове, бажаю всім веселих свят, світла і добра в душі, любові до ближнього. Христос воскрес!

– Редакція часопису «Вільне слово» бажає вам і колективу успіхів, міцного здоров'я і всього-всього, що здатне зробити найцікавішим літературний журнал «Наш голос», виданий Союзом українців Румунії.

– Дякуємо.

Культурно-просвітницький часопис
Союзу українців Румунії

ВІЛЬНЕ СЛОВО

РЕДАКЦІЯ

Вик. об. гол. ред. – Іван КОВАЧ
Редактори – Ірина ПЕТРЕЦЬКА-КОВАЧ
Роман ПЕТРАШУК

*

Комп'ютерний набір – Ірина ПЕТРЕЦЬКА-КОВАЧ
Техноредагування – Роман ПЕТРАШУК
Друкарня «S.C. SMART ORGANIZATION S.R.L.»

Бухарест, Румунія
ISSN 1223-8988

Adresa redacției: Uniunea Ucrainenilor din România
str. Radu Popescu nr. 15, Sector I, București, ROMÂNIA
Tel. 0212220748, 0212220753

Fax 0212220737

E-mail: uur.vilneslovo@gmail.com

Наклад фінансований Союзом українців Румунії